

قاراباغ ظفرى، مؤوجود دوروم و پىرسپىكتىولر

۴۴ گونلوك قاراباغ موخاربيھسى نىن ماھىتى، گندىشاتى، خصوصىتى و نتيجهلرى شوبھەسىز كى، حلە اوزون مودت دانىشپىلاجاق، چوخسايلى يازىلار، چىخىشلار و علمى تدقيقات اثرلرى نىن مؤوضوسو اولاجاق دىر. طبعى دىر. مىللىتىمىزىن سون ايكى عصىردن آرتىق بىر دؤور اوچون ان اهمىتلى، دؤنوش مرحلەلرى نىن بىرىندىن صۇحبت گندىر. هم دە بو دؤورون اولكى اهمىتلى دؤورلرىمىزدىن فرقلى بىر خصوصىتى وار.

۱۸۱۳ و ۱۸۲۸-جى ايللر وطنىمىزىن پارچالانماسى، آرزادان شىمالدا، جنوبى قافقازدا پىرلشن اراضىلرىمىزىن روس ايمپىراتورلوغو طرفىندىن ايشغالى مىللى دؤولتچىلىگىمىزە سون قويماقلا ياددا قالدى، تارىخىمىزىن منفى معنادا دؤنوش مرحلەسى اولدو. بو دؤوردن باشلاياراق، بۆلگەنىن آپارىجى و دؤولت قوران خالقى اولماغىمىز باخماياراق، تدرىجاً روس سياستى نتيجهسىندە تائىرىمىز آزالماغا باشلادى.

نؤوبتى اهمىتلى مرحلە ۱۹۱۸-جى ايلدىر. بو ايل مابىن ۲۸- يندە ايشغال اولونموش قوزنى آذربايجاندا مىللى دؤولتچىلىگىمىز بؤيوك قوروجو بابالارىمىزىن سعىلرى، انلجە دە، عثمانلى توركيەسىندىن ياردىما گلەمىش نورو پاشانىن كوماندانلىغى آلتىندا يارانمىش قافقاز ايسلام اوردوسونون كؤمگى ايلە رسماً قورولدو، آذربايجان خالق جومھورىتى تاسىس اولوندو. لاکىن بو پروسئسە مىللت اولاراق ايروان شەرى و اطرافى اولماقلا ۹۰۰۰ كىلومتىر مربع اراضىلرىمىزى، انلجە دە، بورچالى، قاراپازى و دربند شەرىنى اطرافى ايلە بىرلىكەدە ايتىردىك. هم دە، دؤولتىمىز اليمىزدە قالان ۱۱۴۰۰۰ كىلومتىر مربع اراضىلرىمىزە دە اصليندە اوز مستقىل حوققلارىنى تام تامين اندە بىلمەيىب، گوجلۇ اوردو و گوجلۇ جمعيت فورمالاشدىرا بىلمەدى. شوبھەسىز كى، بونون چوخسايلى عملى و نظرى سببلرى وار.

نتىجەدە داھا بىر دؤنوش مرحلەسى ميدانا گلەمىش اولدو: ۲۸ آپرىل ۱۹۲۰- جى ايل. بو حادثەدە مستقىل دؤولتىمىزى اينىرسك دە، روسيەنىن بىر ويلايتىنە چنور يلمەدىك، آذربايجان شوروى سوسىيالىست جومھورىتى اولدوق. او دؤور اوچون اصليندە بونو دا بىر نائىليت حساب ائتمەلى بىك. لاکىن، شوروى دؤورون دە وطن تورپاقلارىمىز داھا دا كىچىلدى، ائرمنىستان اراضىسى ۲۹/۸ مىن كىلومتىر مربع قدر آرتىرىلدى، بىزىمكى ايسە طبعى اولاراق ۱۱۴۰۰۰ كىلومتىر مربعدىن ۸۶/۶ مىن كىلومتىر مربعە قدر آزدىلدى.

نۆۋىتى ھىمىتلى مىرحلە ۱۹۸۸-جى ایلدە ۱۷ نوبابر دان باشلانغىچىنى آلمىش مىللى آزادلىق حرکاتى و شوروی نىن داغىلماسى نىتىجەسىندە مو عاصر آذربايجان جومھورىتى نىن يارادىلماسى دىر. لاکىن بو پروسسۇدە دە داغلىق و حتى آران قاراباغىن خىلى حىصەسى اولماقلا، داھا ۱۸۰۰۰۰ كىلومىتر مربع اراضىمىزى حقوقى اولماسا دا، فعلى شكىلدە ايتىر مىش اولدوق. بو دوروم ۲۰۲۰-جى ایل ۲۷ سىنتىابر تارىخىنە دك داوام ائتدى.

گۆردوگوموز كىمى، يوخارىدا سىلنن بوتون ھىمىتلى، تارىخى مىرحلەردە ھر نە قدر سىياسى اوغورلارا ايمضا اتمىش اولساق بىلە، تورپاق ايتىر مىشىك. ھم دە سادەجە تورپاق ساحەسى دىيىل، وطن تورپاغى. بوتون بو دۇنملر موخارىبەلرلە موشايعت اولوندو. بىز بو موخارىبەلرى اودوزدوق. شوروی نىن داغىلماسى پروسسۇسەندە، ايمپراتورلوغون موختالىف اراضىلرىندە چوخ سايلى مىللى موناقىشە اوچاقلارى ميدانا گلە دە، مىنىمال ايمكانلارا صاحب اولماغىنا باخمايلاق، مقاومت گۇسترن، موخارىبە آپاران، مىثىل سىز قەرمانلىقلار گۇسترن و ۲۰۰۰۰-دن آرتىق شھىد وئرن يالنىز آذربايجان خالقى اولدو. نە گورجو، نە مولدووا، نە اوكرائىنا و شىمالى قافقاز (چۇنن مىللى حرکاتى استىنادىر) بو مىقياسلى موقاومتلە چىخىش ائدە بىلمەدى. بو خوصوص موطلق آيرىجا قنىد اولونمايدىر. لاکىن او موخارىبە نى، يعنى، ۱-جى قاراباغ ساواشىنى دا اودوزدوق. بو آجى مغلوبىت سىياسى، اقتصادى و مدنى باخىمدان مىللىتىمىزە و دۇولتىمىزە نە قدر بۇيوك زىانلار وورسا دا، ان بۇيوك ضربه مىللى حىيىتىن تاپدالانماسى، مىللى روھون سىندىرىلماسى، آلچالدىلماسى نىتىجەسىندە ناتاماملىق كومپلئكىسى نىن فورمالاشماسى، قەرمان اىنسانىمىزا ياراشمايان تصورلرىن ميدانا گلەسىندە عبارت ايدى.

۴۴ گونلوك ۲-جى قاراباغ ساواشى ايكى عصر دن آرتىق مدتدە، ايلک دفعە دۇولتىمىزىن و وطنداشىمىزىن اراضى ايتكىسى عنعنەسىنە سون قویلاق، وطن تورپاغىنى گئرى قابىتارماغا، مىللى اوردو، مىللى ضابىط ھىتى و كوماندانلىغى ایلە بىرلىكدە وطن موخارىبەسىنىن غالىبىنە چئوریلدى، غلبە سئوئىچىنى، اونون وئردىگى مىللى غورور، يوكسك لىاقت حىسسىنى تامين ائتدى، ناتاماملىق كومپلئكىسىن دن قورتولدو، غلبە چالمىش مىللت اولدو غونو تصدىقلەدى، اوزو دە بو غلبە نە سىياسى دانىشىقلار، نە دە ققىل كئچىرىلن آنى عملیات نىتىجەسىندە دىيىل، آچىق ميدان ساواشلارىندا الدە اولوندو. دۇولتىمىز گئنىش مىقياسلى، ان مو عاصىر حربى تئكنولوژى بىئىلىكلرلە سىلاھلانمىش، مو عاصىر تىپلى، قافقازىن ان گوجلو اوردوسونا صاحب، حتى قافقاز اۇلچولرىنى دە آشا بىلەجك گوجدە اوردويا مالىك بىر دۇولت اولدو غونو بوتون دونىايا گۇستردى. شوشانىن آزاد اولونماسى عملیاتی مو عاصىر دونىا حرب تارىخى نىن پارلاق صحىفەلرىندە بىرى اولماقلا، بو موخارىبە نىن ماھىتىنى اوزوندە داشىيان اساس رمزىنە چئوریلدى. ھم دە نظره آلساق كى، قەرمان اوردوموز تكدە ائرمىستانلا دىيىل، ھم دە ھاوادلرلىق ائدن بىر سىرا كىفایت قدر گوجلو دونىا دۇولتلىرى نىن دە خوصوصى بۇلمەلرى ایلە، بىر سىرا خارىجى دۇولتلىرىن حربى و سىياسى گوجو و دونىادا بۇيوك تائىرە مالىك اولان دونىا ائرمىچىلىگى ایلە دۇيوشوردو، غلبە نىن مىقياسىنى تصور ائتمك چتىن دىيىل. ايشغالدان آزاد اندىلمىش اراضىلرىن جوغرافى مؤوقعتىنى نظره آلاق، اوردوموزون تكدە قاراباغ اوغروندا دىيىل، ھم دە بوتۇولوكدە تورك دونىاسى نىن بىرلىگى، دونىانىن ژئوسىياسى دوزنى نىن عدالتلى ايدارە اندىلمەسى و اقتصادى تهلوكسىزلىگى نىن تاميناتى اوغروندا بۇيوك ساواش آپارماسى آيرىجا يازى نىن مؤوضوسودور.

خوصوصى قنىد اندىلمەلى دىر كى، ۴۴ گون عرضىندە ائرمىلرىن اوز خالقلىرى حاققىندا ياراتدىقلارى، يوكسك و قدىم مدنیت، يوكسك دۇيوش روحو و قابىلىتى افسانەلرى تامىلە مو اولدو. ايشغال اولونموش اراضىلردەكى باربارلىق عمللرى، اىنسانلارا، تارىخى عابىدەلرە، تىكىلىلرە و حتى طبیعتە قارشى تۇردىلەن مىثىل سىز جىنايتلر دونىايا نومايىش

انتدیریلدی و بو توپلومون ھانسی معنوی، اخلاقی دگرلرە مالیک اولدوغو حاقیندا تصور یاراتدی. عینی زاماندا، اثرمنی توپلومونون کناردان دستک آلمادیغی تقدیردە دؤولت یاراتماق، اوردو قورماق، نیظاملی جمعیت فورمالاشدیرماق قابیلیتینین اولماسی، ماھیت اعتباری ایله اصلیندە اثرمنیستان آدلانان قورومون بیر تئورر تشکیلاتی اولماسی حاقیندا بیلدیکلریمیز بوتون دونیا طرفیندن دە گؤرسندی. بوتون بونلارین نتیجەسیندە عومومیتلە بئله بیر دؤولتین موجودلوغونون مومکون اولمایاجاغی آرتیق ھنچ کسە سیر دئییل.

۱۰ نوایر تاریخیندە محاریبەنین دایاندیریلماسیندان سونرا، جمعیتیمیزی ناراحت ائدن، ھم دە حاقلی ناراحت ائدن اساس مسألە روس قوشونلارینین اولکەمیزین اراضی سینە داخیل اولماسی و بوندان سونرا قاراباغین ایشغالدا قالان حیصەسیندە سرگیلیدیگی داورانیشلاریندان عبارتدیر. بو ناراحتچی لیق اونا گؤرە طبیعی دیر کی، یوخاریدا گؤستریلن ایکی عصیرلیک بلالاریمیزین سببکاری ھنچ شوبهەسیز روسیەدیر. آذربایجان تورپاقلاریندا اثرمنیستان دؤولتینین یارادان، قاراباغ موناقیشەسینی توردن، اثرمنیلرە ایشغال اوچون شرایط یارادان، عینی زاماندا سون ساواشدا دا اثرمنیلری حربی، سیلاح-سورساتلا دستکلەمین دە شوبهەسیز، روسیەدیر. ۱۸ نوایر تاریخیندە تلوزیونا موصاحبیە وئرن روسیە پرنزیدنتی ولادیمیر پوتین آچیق اعتراف ائندی کی، ۴۴ گونلوق محاریبە مودتیندە اثرمنیستانا ھر جور دستک وئریب. دؤولتیمیزین باشچیسی دا خارجی ژورنالیستلرە وئردیگی موصاحبیەلرە آچیق-آشکار بیان ائندی کی، اصلیندە مینسک قروپونون ھمصدری اولان و بیطرف اولمالی اولان روسیە اثرمنیستانا یاردیم ائدیر. طبیعی کی، بو شرطلر آلتیندا روسیەنین قاراباغ، آذربایجان اراضی سینە صلح مراملی آدی آلتیندا داخیل اولماسینا راضیلیق وئرن رکن اولکە رھبری مؤوجود وضعیت و دؤولتیمیزی گؤزلەیە بیلەجک تھدیدلری نظره آلماق مجبوریتیندە اولوب. چوخ بؤیوک احتیماللا، اوزونون ایکی یوز ایلیک پلانینین تھلوکە آلتیندا اولدوگونو گؤرن روسیەنین ۱۰ نوایر بیاناتی اولمادیغی تقدیردە اولکەمیزە بیللاواسیطە حربی تجاویزە کئچەجگی دە مومکون ایدی. ھمین گون وورولان ھئلیکوپتئر و باکی ایستیقامتینە آتیلان راکنت و یاخود راکنتلر دە سؤزو گئندن تھدیدلرین اوزدە گؤرسەنن فاکتتلاریندان حساب اولونا بیلر. روسیە ھنچ شوبهەسیز کی، قافقازدا اوز مؤوجودلوغونو آرتیرماغا، اوز ماراقلارینا قارشى فورمالاشماقدا اولان ژئوسیاسی تھدیدلری آرادان قالدیرماغا چالیشیر. روسیە حتی جنوبی قافقازی اوز اراضیسی حساب ائدیر و اونو الیندە ساخلاماغا چالیشیر. حساب ائدیر کی، خانکندینی الیندە ساخلاماقلا ھم آذربایجانا، ھم دە اثرمنیستانا تأثیرینی آرتیراجاق، اوز سیاسی خطیندە ساخلايا بیلەجک، سونرادان بو تأثیری گورجوستانا دا ترانسفئر ائدجک. لاکین بو مومکون دورمو؟ روسیە بو ایستەگینە نایل اولای بیلەجکمی؟ یوخسا بو ایستک روسیەنین اوزونو ضعیفلەدیب، داھا دا تلهیە سالاجاق، جنوبی قافقازدان بیر دفعەلیک چیخمالی اولاجاق؟

گورجوستان نە اینکی روسیەنین تأثیری آلتیندا دئییل، حتی موناسیبتلری دوشمنچی لیک حددیندەدیر، آمریکانین و غربین ژئوسیاسی تأثیری آلتیندادیر. جنوبی اوستنیا و آبخازیا دنیا بیرلیگی طرفیندن گورجوستانین اراضیسی حساب اولونسا دا، روسیە طرفیندن مستقیل دؤولت کیمی تانییب و فعلی شکیلدە ایشغال اولونوب، ایکی اولکە آراسیندا سرحدلر باغلیدیر. گورجوستاندا ناتو بیرگە تعلیملر کئچیریر، غنیری رسمی شکیلدە معین بیر میقداردا حربی گوجو بو اولکە اراضیسیندە دایمی یئرلشدیگی دئییلیر، حتی بو حربی بلوکا داخیل اولماق احتیمالینین دا یوکسک اولدوغو سؤیلەنیلیر. بئلهلیکلە، روسیەنین گورجوستانا قاییتماق، اونو اوز سیاسی خطینە داخیل ائتمک احتیمالی رئال گورونمور.

اثرمنیستاندا پاشینیان حاکیمیتی غربە مئیلی دیر، غرب قورولوشلاری طرفیندن حاکیمیتە گلشی دستکلەنیب، روسیەنین تأثیری آلتیندان چیخماغا، حتی اراضی سیندن روسیەنین گومرودەکی حربی یئرلشگەسینی دە چیخارتماق عزمیندەدیر.

روسىيەنىڭ قاراباغدا داخىل اولوب، اورا صاحب چىخىدىغىنى، اثرمنىلرى تام بى-آبىرچى مغلوبىتىدىن قورتارماسى و داغلىق قاراباغدا اثرمنى مۇوجودلۇغونو ساخلاماسى فاكىتىنى اثرمنىستانىن داخىلى سياستىنە تائىر مۇكائىزىمى كىمى اىستىفادە ائتمك نىيتىدەدۇر. اثرمنىلەر «سىزى من خىلاص ائىدىم»، «قوندارما نرژىمى حلە كى ساخلايىرام»، پاشىنىيانى دئوپرىب، «منە لازىم اولان اىنسانلاردان بىرىنى حاكىمىتە كىرسەنيز و غرىبن اوزاقلاشىب، يىنىدىن منىم تام شكىلدە تائىرىمىيە داخىل اولسانيز، سىزە كۆمك دە ائدەبىلرم، بو تورپاقلاردا دستكلەيە بىلرم» مۇساژىنى وئرىر. محض بو سىبىدىن دە قاراباغىن اىستاناتوسو مسئلەسىنە باخىلا بىلەجگىنى سىلندىرىر. لاكىن حلەلىك اثرمنىستاندا باش وئرن حادثەلر كۆستىرىر كى، حتى اولدوقجا بى-آبىرچى مغلوبىتە باخمايلاق، پاشىنىيانا عليەنە، اونون اىستىغاسى طلبى ايله كىچىرىلن مېتىنگلردە روسىيە ۱ شىكەسىنىن موخىبرىنىن دە دندىگىنە كۆرە اىشتىراكچى لارىن سايى ۶-۵ مىن دن آرتىق اولمور. بونون اساس سىبىلرىن دن بىرى هم دە اودور كى، پاشىنىيانا غرب طرفىندىن حاكىمىتە كىرىلمكە ياناشى، اولكەنىن دولانىشىغى دا اساساً غرىبەكى اثرمنى لوبىسىنىن ياردىملارنىا اساس لانىر. روسىيەنىن اثرمنىستانا مادى ياردىم ائتمك اىمكانى چوخذان يوخدور. روسىيە اثرمنىلەر يالنىز تهلوكەسىزلىگىنى تامين ائتمك، قاراباغىن و اطراف اراضىلرىن اىشغالدا قالماسىنى تامين ائتمك اوچون لازىم ايدى. لاكىن شانلى آذربايجان اوردوسو بو اراضىلرىن بۆيوك اكثرىتىنى آرتىق اوز رشادىتى حسابىنا اىشغالدان آزاد ائدىب، مركزى حىصەلرىن اثرمنى اهالىسى دە اساساً اورانى ترك ائدىب و گلەجكە داها دا كۆچلنمكە اولان، قارداشى توركىيەنىن دە دستگىنە امىن اولان آذربايجان دۆولتىنىن قالان حىصەنى دە كئرى قايتاراجاغى شوبهە دوغورمور، او جملەدىن اثرمنىلەر دە. اثرمنىلەر قاراباغدا ياشايدى بىلەجكلرىنە اىنانمىرلار، ياشايدى بىلسەلر بئله، آذربايجان قانونلارنىا تابع اولمالى اولاجاقلارنى آرتىق اساساً بىلىرلر. حتى بىر سىرا اثرمنى سياستچىلرى حساب ائدىرلر كى، قاراباغلا باغلى آرزولارنىن پئرسپىكتىوى بئله داها چوخ غرىبن ياردىمىنا اساسلانا بىلر. بو دا روسىيە احتىياجى خىلى درجەدە آزالدىر. عىنى زاماندا زنگىن و پارىجى دونيا دۆولتلىرىنىن اكثرىتى روسىيە و اوزانتىلارنى اوزلرىنە رقىب دوشرگەدە كۆرورلر. بو باخىمدان روسىيە اثرمنىستانا بىر يوكە چنور بىلمكەدۇر. بئله كۆرونور كى، پاشىنىيانى دئوپرىمك ائله دە آسان اولمايلاق، اولسا دا اونون يىرىنە داها غرىبپرست، آنتى روسىيە سياستچىلرىدىن بىرىنىن گلەمەسى احتىمالى بۆيوكدور. بئلهلىكلە، يوخارىدا دىيىلەنلرىن اوزرىنە آمريكادا بايدىننىن حاكىمىتە گلەجگىنى و اونون يۇنتىمىنىن پوتىن روسىيەسىنا موناسىبىتىنى دە علاوه ائتمك، روسىيەنىن چوخ ياخىن دا اثرمنىستانى دا ايتىرمەسى احتىمالى اولدوقجا يوكسكىدۇر.

آذربايجان دۆولتى مېللىتىمىزىن اىكىنچى دۆولتى اولان، هم دە ناتو عضوو توركىيە ايله بىرلىكەدە موستقىل سياست پارىر، او جملەدىن روسىيە ايله نورمال، حتى مئهربىان موناسىبتلىرى داوام ائدىمك اىستەگىن دەدۇر. لاكىن روسىيەنىن قاراباغداكى داورانىشى بو دۆولتە قارشى دۆولتىمىزىن موناسىبتلىرىنە تائىرسىز اوتوشمەيەجك. روسىيە بو فاككتورو نظره آلماق مجبورىتىدەدۇر. روسىيە قاراباغدا اويون قورماق اىمكانىدىن محروم اولاجاق، چونكى «تماس خىتىنىن» اطرافى كىفائىت قدر كوجو اولان آذربايجان اوردوسو ايله ياناشى، توركىيە اوردوسو حىصەلرى طرفىندىن دە دۆورمە آلىنماق. عىنى زاماندا، روسىيەنىن قاراباغدا و يا هر هانسى باشقا يىردە آذربايجاننى مىللى مارقلارىنا قارشى تۇردە بىلەجگى هر هانسى تھدىد، اولكەمىزدە آنتى روسىيە احواللارنى كۆچلندىرمەك، حتى دوشمن مۇوقىيە دە كىتىرمك احتىمالىنى يارادماق. نىجەدە خارىجى سياستدە ائدىلە بىلەجك دگىشكىلكىلرلە ياناشى، داخىلى سياستدە دە روسىيەنى تائىر اىمكانلارنى آزالاجاق، «بىشىنچى ستون» آداندىرىلان دايرملرى بوتون حاكىمىت قوروملارنىدا تامامىلە سىخىشىدىرىلاجاق، اىندىيە كىمى قاراباغى اىشغال ائدن اثرمنىستان طرفدارلارى اولكەمىزدە هر هانسى شكىلدە دۆولت قوروملارنىدا آچىق شكىلدە تىمىل اولونماسى نە درجەدە مومكون ايدىسە، قاراباغ واسطەسىلە دۆولتىمىزە تھدىد ياراتدىغى حالدا روسىيە طرفدارلارنى دا عىنى موناسىبىت سرگىلەنمەلى اولاجاق. اصلىندە آرتىق بئله اولمالى دىر كى، تارازلىق يارانسىن. قاراباغ، اىندە بىر باشا اولكەمىزە

تأثير انتمک ایمکانی الده انتمک ایستین بیر دؤولتین تمثیلچیلری نین حاکیمیت دایره لرینده هر هانسی جمده تمثیل اولونماسی میلی و دؤولت تهلوکه سیزلیگیمیز اوچون رئال تهدیددیر.

بئله لیکله، روسیه هم اثرمنیستانا، هم ده آذربایجانا تأثیر انتمک ایمکانلاریندان محروم اولاجاق و قاراباغ اویون قوروجولوغونو ایئتیرجک.

لاکین سوال اولونا بیلر کی نتیجه نجه اولاجاق؟ روس اوردوسو قاراباغدان معلوم بیاننامه ده دئییلدیگی کیمی، بئش ایلدن سونرا راحتجا چیخاجاق می؟ قاراباغی اثرمنیلرین ایدار مچیلیگینده ساخلا یاجاق می؟ و یا اؤزو بو اراضیمیزی صاحبیلنمک، اؤز اولکه سی نین ایدار مچیلیگینی ابدی لشدیرمک فیکرینه دوشه جک می؟

بو سواللارا جاواب وئرمک اوچون هم ده بؤلگه یه ماراقلی اولان دؤولتلرین ماراقلارینا نظر سالماق گرکدیر. بونلارین باشیندا البته کی، تورکیه گلیر. تورکیه آذربایجانلا بؤلگه ده عئینی سیاسی خطه مالیکدیر، هدفلر ده عئینی دیر. تک میللتین ایکی دؤولتی دوروموندا دیرلار. هر آدیمدا، او جمله دن ۴۴ گونلوک محاربه نین گئندیشاتیندا دا بو سیاست اؤزونو هر کسه گؤستردی. هم ده بو بیرلیگین کؤکو چوخ درینده دیر، تک سیاسی رهبرلرین مونسیتلریندن آسیلی دئییل، هم ده میللتیمیزین تاریخی و اننتیک کؤکلرینه، میلی و دؤولت ماراقلارینا اساس لاندیر. اراضیمیزده تورکیه اوردوسو دا وار و اولاجاق. بو اوردو دونیانین ان قودرتلی اوردولاریندان بیریدیر، گنت-گنده ده قودرتی آرتماقدا داوام اندیر. بو اراضیده، او جمله دن قاراباغ اوغروندا تورک اوردوسو و میللتی محاربه یه حاضر اولدوغونو تکجه دؤولت یئتکی لیلری نین بیاناتلاری ایله دئییل، رئال حرکتلرله ده نوماییش اننتیر میشدی. تورکیه و آذربایجانین دؤولت ماراقلاری روسیه نین بو جوغرافیایانین اساس صاحبیی اولماماسینی، جنوبی قافقازدا و خزر حوزه سینده محض تورکیه نین گؤجه نمه سینی و خزرین او بیرری تاپینا آتلاماسینی طلب اندیر. هم ده تورکیه ناتو دؤولتی دیر. بو بلوکون بعضی اولکه لرینده تورکیه دؤولتی نین یئر یئتدیگی موستقیل سیاسته هر نه قدر اعتراضلار اولسا دا، دفعه لرله بلوک یئتکی لیلری نین بیاناتلاریندا دا سسلندیگی کیمی، تورکیه ناتویا لازیم دیر، هم ده چوخ. یاسال شکیلده تورک اوردوسونون آذربایجاندا یئرلشمه سی اصلینده ناتو اوردوسونون دا یئرلشمه سی حساب اولونور. طبیعی کی محاربه حالیندا دا بوتؤولوکده شیمالی آتلانتیک بلوکونون پروسنسه قوشولماسینا گئیریب چیخاردا بیلر. دوشونمورم کی روسیه یه بئله پئرسپکتیو لازیم دیر.

محاربه دؤورونده اولکه میزه هم حربی-تئکنیکی، هم ده سیاسی دستک گؤستر میش، و بونو اصلا گیزلتمه یین داها بیر اولکه ایسرائیلدیر. ایرانین شیمال سرحدلرینده یئرلشن، ایرانین بیر سیرا ساحلرده تحریمدن خلاص کوریدورو اولان اثرمنیستانی از میش گوجلو آذربایجان ایسرائیله لازیم دیر. هم ده ایران، روسیه و فرانسه نین سیاسی، ایستراتژی تأثیری آلتیندا اولمایان، اوراسیا انترژی دهلیزی نین اهمیتلی حیصه سینه چئوریل میش، بویوک سیاسی-اقتصادی گله جگی اولان، حتی تورکیه کیمی واجیب گوج مرکزی ایله مونسیتلری داها یوکسک سویه یه چاتدیر یلماقدا اعتبارلی طرفداش و واسطه چی اولایله جک آذربایجان و بوتؤولوکده جنوبی قافقاز لازیم دیر. بو محاربه دن سونرا ایسرائیلین بوتؤولوکده جنوبی قافقازدا فعالیتی آرتماغا داوام اندجک.

جنوبی قافقازدا و خصوصیه آذربایجانین یانیندا چوخ دا اوزده گؤرسه نمه یین، اما وارلیغینی گؤرمه مک مومکون اولمایان داها بیر دؤولت اینگیلستان دیر. اینگیلستانین جنوبی قافقازدا، خصوصیه آذربایجاندا ماراقلی اولماسی ۱۹-جو عصردن معلوم دور. عئینی ماراقلار ایراندا عاید دیر. ۱۹۷۹-جو ایل اینقلابینا قدر اینگیلستان آمریکا ایله بیرلیکده ایرانین اساس ایدار مچسی ایدی، درین قاتلاردا بو گون ده ایراندا خئیلی سایدا گوجو وار. لاکین خمینی اینقلابیندان سونرا اؤز مؤقعلرینی

فرانسه و روسیە گەشتە گەتمەلی اولسا دا، گۆری دۆنوش آرزوسوندا دیر و موجود رژیمن علیەینە فعالیت گۆستر مەسی شکسیدیر. بو مسأله ايسرايل ايله موتفیق دیر و ايسرايلین آذربایجانداکی ماراقلاری حاقیندا دندیکلریمیز اینگیلستانا دا عاید دیر. خزر دنیزی حوزەسینده مؤحکم لئمک و اورتا آسیا بۆلگەسینە چیش الدە ائتمک، ائله ده خزر دنیزی و مرکزی آسیانین نفت-گاز رزئورلرینین آذربایجان و تورکیە واسطەسەیلە اوروپایا نقلینده، اوروپانین روسیە قارشى سیندا انترژی آسیلی لیغی نین تامامیله آرادان قالخماسیندا اولدوقجا ماراقلی دیر (بریتیش پترولیوم-ون آذربایجانداکی فعالیتی هر کسە معلومدور)، روسیە ايله تاریخین درینلیکلریندن گلن رقابتی وار. بو ایستیقامت لردە دە تورکیە ايله موتفیق دیر. ۴۴ گونلوك محاربه ده اورتادا گۆر سئمه سه ده، اصلینده وارلیغی آشکار حیس اولونوردو. تووزا هوجومدان سونرا، ائله ده محاربه دن بیر نچه گون اول بریتانیا پارلامنتی نین آذربایجانین حاقلی مؤوقعی نی دستکلەین بیاناتی، همچینین آذربایجانى دور دورماق مقصدیله بیرلشمیش میلتر تهلوكه سیزلیک شوراسی نین قراری نین قارشى سینی نین آیینماسینداکی فعالیتی هر کسە معلومدور. عومومیتله، تورکیە نین حاضرکی هدفلرینده اینگیلیستان نین موتفیق لیگی حاقیندا کیفیت قدر معلوماتلار دونیا و روس مطبو عاتیندا یاییملانماقدادیر.

یوخاریدا سسلەنن بوتون ایستیقاملار اوزره اولدوقجا درین ماراقلاری اولان، روسیە نی اوز میلی و دؤولت ماراقلارینا اساس تهیدید اعلان ائتمیش، روسیە نی تحریم لرله احاطە لشمیش، اونو سارسیتماغی، اوز قینینا چکیلەگی قارشى سینا مقصد قویموش آمئریکا بیرلشمیش دؤولتلرینی ده نظره آلمالییق. عینی زاماندا اورتا آسیا بۆلگەده روسیە نی سیخیشدیرماقدا ان بۆیوک ماراغی اولان دؤولت ده محض آمریکادیر، هم ده تکه ژئوسیاسی سببلردن دئییل، هم ده ایقتصادی ماراقلاردان (آمئریکانین شیرکتلرینی چیندن چیخاردیب بو بۆلگەیه گئیریلە سینی تآمین ائتمک ایستەگی بونلاردان یالنیز بیریدیر). گورجوستانی آنتی روسیە ایستیقامتینده دستکلەین، ائرمینیستاندا سوزون اصل معناسیندا بۆیوک، پوست-شوروی جغرافیاسیندا ان ایری سفیرلیگی قورموش و روس ماراقلارینا ضد مخمری اینقلابی دستکلەین ده محض آمئریکادیر. بایدئن یونتیمنی نین حاکمیتە گلشی ايله آنتی روسیە فعالیتی نین داها آقرئسو کاراکتر آلماسی گۆزلە نیلیر.

بۆلگەمیزده روسیە ايله عینی درجهده ماراقلی اولان و عینی ژئوسیاسی هدفلره مالیک، هئچ ده اوندان آز تهلوكهلی اولمایان ایرانی دا نظردن قاجیر مامالییق. ایران روسیە ايله ایستراتژی موتفیق دیر. هئچ کسە سیرر دئییل کی، ائرمینیستانى ۳۰ ایلده آیقدا توتان، هر جور حربی، سیاسی، ایقتصادی دستک اولان ایران، آذربایجان دؤولتی نین وارلیغینی اوز مؤوجودلوقنا تهلوكه حساب ائدیر، هر جور واسیطه لرله بو تهلوكه نی آرادان قالدیرماغا چالیشیر. طبیعی کی، روسیە نین قافقازدا گولەنمە سی، داها دوغروسو گوجونو قورویوب ساخلاماسیندا ایران دا ماراقلیدیر. هم ايسرايل، اینگیلیستان، آمریکا و خصوصیله تورکیە نین بۆلگەده مؤحکم لئمه سینی قارشى سینی آلماق، هم ده اهالیسی نین ان آزی یاریسی نین تورک اولدوغونو و بو اینسانلارین هر کئچن گون داها چوخ تورکیە و آذربایجانى اؤرنک گۆتوررک میلی لشمک و یا ایستیقلال اوغروندا موباریزه قوشولمالارینا مانع اولماق مقصدیله. اوسته لیک سوزو گئندن تورکلرین اکثریتی آذربایجان تورکلری اولدوغو حالدا. ۴۴ گونلوك محاربه ده ایرانین مؤوقعی نه قارشى اوز خالق نین دیرنیشی بوتون دونیا یا پروبلئلرین نه درجهده درینده اولدوغونو بیر داها نومایش ائتدیردی. روسیە دن گلن سلاقلاری هر زمان اوز اراضی سیندن ائرمینیستانا نقل ائدن ایران دؤولتی اهالی نین کوتلوی اعتراضلاریندان، سلاح داشییان ماشینلارین قارشى سینی نین کسيلمە سی، حتی یاندریلما سی آکسییالاریندان سونرا، مجبور اولوب سرحدی باغلا دیغینی رسماً اعلان ائتدی. لاکین آذربایجان اوردوسو سرحد بویو رایونلاری دوشمندن آزاد ائدیپ، زنگه زورا یاخینلاشدیغیندا، سرحد بویو اراضیلره اوردو بیغماغا باشلادی، هم ده بو اوردو ایرانین جنوب بۆلگه لریندن گئیریلیردی. آذربایجان اراضیلرینده وار اولان قوملره

اعتبار اولونمادی. حتی موجود رژیمین دایاغی اولان اینقلاب کنشیکچیلرینین ده تورکلردن عبارت حیصله‌لرینده رژیمین مؤوقعیینه قارشی اعتراضلار حاقیندا خنیلی معلوماتلار دولاشماقدادیر. موچاریبه‌نین سونونا یاخین ایرانین عالی دینی رهبری‌نین بیاناتی دا اولدوقجا ماراقلی ایدی. آذربایجانین اراضی بوتؤولوگونو دستکله‌دیگینی بیان ائندن سونرا، داوامیندا گویا موچاریبه یه جهادچی تئروچولارین گلدیگینی بیان ائندی و سرحدلرین دگیشمه‌گینی ایستمه‌دیگینی دئدی. یعنی آذربایجان طرفینده گویا هانسی‌سا سوربیدان گنیریلیمیش تئروچولارین دؤیوشدوگو حاقیندا اثرمنیلرین دئدیگی و روسیه ایله فرانسه مطبوعاتی‌نین تیراژلادیگی دئزاینفورماسیونلارا قوشولور و آذربایجانین ناخچیوانلا زنگیلان آراسینی بیرلشدیرمک فیکرینه دوشدوگو حالدا سرحدده بیغدیگی اوردو ایله اثرمنیلرین کؤمگینه گله‌جگینی بیان ائدی.

بنل‌لیکله، آذربایجان جمهوریتی‌نین ایستراتژی ماراقلارینا قارشی جبهه آچمیش، قاراباغ پرولئمی‌نین حل‌نین قارشیسینی آماغا چالیشان و روسیه‌نین اراضیمیزده حربی موجودلوغوندا ماراقلی اولان روسیه، ایران و فرانسه (فرانسه روسیه ایله یاناشی، اوز قولری‌نین ده ایشتیراکین‌دا، او جمله‌دن اثرمنیستان سیاسی حاکمیتین‌ده اوز طرفدارلاری‌نین آپاریجی رول آماغیندا ماراقلیدیر) اتفاقی موجوددور.

ماراقلی بیر مقامی دا قنید ائتمک یئرینه دوشر کی، فرانسه سنئاسی‌نین داغلیق قاراباغین مستقبل‌لیگینی تانیماقلا باغلی قراری اوچلو اتفاق‌دا (فرانسه، روسیه، ایران) چات یارانیدیگینی گؤستریر. فرانسه اثرمنیستاندا حاکمیت بؤحرانیندان فایدالانماق ایسته‌یر. اثرمنیستان جمعیتی‌نین روسیه‌نی ساتقینلیق‌دا ایتهام ائدیگی، بو اولکه‌نین نفوذونون بلکه ده تاریخده ان آشاغی دوشدوگو شرایطده، اثرمنیستاندا حاکمیتی دئویریب اوز طرفدارلارینی یئرلشدیرمک، او مومکون اولماسا پاشینیانی اوزوندن آسیلی وضعیتده سالیب حاکمیتده ساخلاماق نیتینده اولان روسیه فرانسه‌نین مقاومتی ایله راستلاشا بیلر. فرانسه روسیه‌نین ضعیف اقتصادی و ژئوسیاسی وضعیتیندن ایستیفاده ائدرک، اثرمنیستانا نفوذ ائتمکله بؤلگه‌ده روسیه‌نین یئرینی توتماق، مومکون اولسا گومروده‌کی حربی یئرلشگه‌نین چیخاریلدیگی تقدیرده اوز اوردو حیصله‌لی ایله عوض ائتمک و بلکه ده قاراباغدا «صولح‌مراملی‌لارین» ترکیبینه داخیل اولماغا جهد ائدی. ناتو عضو اولدوغونو نظره آلساق، فرانسه‌نین بو ایشده آمریکا دستگینه امید ائندگینی گومان ائده بیلرک. یعنی، جنوبی قفقاز سیاستینده حتی فرانسه ده معین شرطلر داخیلینده روسیه‌نین علیه‌نه گنده‌جک کیمی گؤرسنیر.

بنله‌لیکله، بؤلگه‌دن روس قوشونلاری‌نین چیخماسین‌دا، بوتؤولوکده جنوبی قفقازدا و خصوصیه آذربایجاندا روسیه و ایرانین تأثیری و تهدیدی‌نین آردان قالخماسیندا ماراقلی اولان آمریکا، بریتانیا، ایسرایل و خصوصیه قارداشیمیز تورکیه وار. اثرمنیستاندا روسیه‌نین تأثیری‌نین آزالماسی و قوشونلاری‌نین چیخاریلماسیندا ایسه بو دؤولتلره اثرمنیستان و اثرمنی‌چیلیگه رئال تأثیر گؤسترمک ابققدارین‌دا اولان فرانسه‌نی ده علاوه ائتمک لازیمدیر. ان نهایت، بوتون ماراقلارین دا اوستونده دوران وطن عشقی، دؤولت مستقبل‌لیگی و اراضی بوتؤولوگوموزون قارانتیسی اولان آذربایجان خالق. بیر دفعه داها بؤیوک حجه مالیک روس قوشونونو آرتیق اراضیمیزدن چیخارتماق تجروبه‌سینه مالیک، مینلرله شهید وئرمیش و یئنه ده وئرمه‌گه حاضیر اولان، تک یومروق حالیندا بیرلشمک قابیلیتینی دفعه‌لرله نوماییش ائتدیرمیش، ۴۴ گونلوک موچاریبه‌نین غالیبی و قهرمانی اولان شرقلی میللتیمیز!

بو دؤولتلرین روسیه‌نین ماراقلارینا قارشی فعالیتی جنوبی قفقازلا کیفایت‌لنمیر. بئلاروس‌دا آنتی‌روسیه قولری دستکله‌نیر، حتی لوکاشنکو بنله تدریجاً روسیه‌نین الیندن آلینیر. مولدووادا آمریکا یؤنوملو، دنستریانی اراضیلری قایتارماق و روسیه قوشونلاری‌نین اولکه‌سین‌دن چیخارتماغی هدفله‌ن حاکمیت فورمالاشیر. اوکراین دونا‌س و کریمی قایتارماق مقصدیه

موحاربه يه حاضير لاشير، اراضى سينده توركيه نين حربى يئرلشگه لر ينى ياراتماق ايستيقامت ينده فعاليت دهدير. روسيه اوزو ايقتصادى تحريم لره معروض قاليب، بودجه سى هر گون آزاليير، داخيل ده چوخ سايلى اقتصادى و سياسى پروبلنلر ين حلل ينه چاليش سا دا، اوغور سوزلوغا دوچار اولور، هر گون داها دا ضعيف ل يير و كاسيبل يير. انترنژى داشيبيجىلار ي نين قيمت لرى نين كر يتيك سويده او جوزلاشما سى دورومو داها دا دراماتيكلشدير يير. دونيان ين موختليف يئرلر ينه سپه لنميش حربى يئرلشگه لرى ساخلاماق، حربى عمليات لارى و قودرتلى اوردونو ايسه هم ده ماليه لشدير م ك لاز يمد يير.

ائله موجود وضعيت ين گؤستر يجى سى دير كى، ايكى يوز ايلدن آرتيق بير دؤور ده قافقاز ين مطلق حاكيمي اولان، هنج بير شكيله توركيه نين و هر هانسى باشقا دؤولت ين بو جوغراف يادا موجودلو غونو هضم ائتمه ين روسيه، بو گونكى رنال ليقلارى نظره آلماغا، بوتؤولوكده بؤلگه نى توركيه ايله بؤلوشمه گه، آذربايجان ين اوز تائيرى آلت يندان چيخما سى ايله باريشما غا مجبور دور آرتيق. دونن بوتؤولوكده ايشغال اولونموش اراضيلرى ايلنده ساخلايان روسيه، آرتيق هم ين اراضيلر ين كيچيك بير حيصه سى، هم ده توركيه ايله شريك ليك ده ايلنده ساخلاما غا چاليش يير. هم ده آذربايجانى دئييل، ائرمينيستانى بو واسيطه ايله ايلنده ساخلاماق مقصد يله. بونون اوزو بئله كيفايت قدر معمالى دير. بيزجه، ۱۰ نوياير بيانات ينا دؤولت باش چى سى نين ايمضا آتما غى دا ائله محض يو خار يدا گؤستر يلن تحليل ين نظره آلبنما سى ايله مومكون اولوب. ديوارا ديرنم كده اولان روسيه نى زور ساحه سينه چكم كدن، آچيق قارشىلاشما يما گنتم كدن، هم قاراباغدا اله اولونان نتيجه لرى، هم ده بوتؤولوكده اولكهميزى ريسك آلت ينا آتماقدانسا، پروبلن ين سياسى آلاندا حلل ينه، «صولح مراملى لارين» مودتلى اولماسينا و چيخارديلما مئكان يزم ي نين موجودلو غونا، ان اساسى ايسه توركيه دؤولت ي نين ده اراضىلاشدير يلميش شكيله صولح مراملى فعال يته ايشت يركينا، يعنى بؤلگه ده حربى موجودلو غونا نايل اولماق، ائلهجه ده «ائنتي ك تميز له مه» و ساير بونا بنزر اتهاملاردان قورتولما غا حسابلانميش آدد يم ايت يلميشدير. حله نظره آلساق كى، يو خار يدا دئييلدي گى كيمى، دونيان ين اكثر قودرتلى دؤولت لرى نين روسيه نين بو اراضيلردن قوشونلار ينى چيخارتماق ايستيقامت ينده آدد يملار ي بيز سيز ده داوام اندجك، ضربه نى اوزر يميزه گؤتورمه م ك، عكس ينه، تضادلاردان يارارلانماق ايسته گ يميز طبيعى دير. هم ده ۲۶ ايل عرض ينده موجود اولموش ايستاتوس-كونون داغ يديلدي غى، ايشغال اولونموش اراضيلر يميز ين اكثر يتى نين، او جمله دن شوشان ين ال يميز ده اولدو غو حالدا.

بيزجه، بوتون قوشونلار لا دينج و مئهر يبان موناسيبتلر ساخلاماقلا ياناشى، دؤولت يميز ين ايستراتئژى ماراقلار ينى تامين ائتمك، ايران و روسيه نين ژئوسياسى تائ يرين دن قورتولماق، اراض يميز دن روس قوشونلار ي نين سياسى يوللا چيخار يلماسينا و قاراباغ اوزر ينده تام مستق يل ليگ يميز ين تامين اولماسينا نايل اولماق و موجود ريسكلردن قورونماق مقصد يله دؤولت رهبر ليگى و ايجتيماع ياتميز بير سيرا تدبيرلر گؤرمه لى دير:

۱. توركيه نين هم قاراباغدا، روس قوشونلارى ايله عي نى خط ده، هم ده عموم يته آذربايجان اراضى سينده حربى موجودلو غو تامين اند يلمه لى و گولند يير يلمه ل يدير.

۲. روس قوشونلارى نين قاراباغ ين مركزى حيصه لر ينده موجودلو غونو و بو عاملدن ايستيفاده اندرك اولكه داخ يلى وضعيت ينه تائ ير ائتمك ايمكانى اله ائنديگ ينى نظره آلاق، روسيه نى داخ يلى تائ ير آلت يرين دن محروم ائتمك مقصد يله، قانون وئر يجى و اجرا اند يجى حاك يمت ينده تمثيل اولونان روس ۵-جى ستونونو توتدو غو موقع لرين دن تامام يله محروم اولونماسينا نايل اولونما ل يدير.

۳. ۲۷ سئنت يابردان باشلا يراق، موحاربه فونوندا فورمالاشميش، عوضى اولما يان ميللى بير ليگ ين قورونوب ساخلا نما سى، حتى داها دا گولج له نمه سى تامين اند يلمه لى دير.

۴. اۆلكەنەن اىقتىسادى قودرتى نەن آرتىرىلماسى، ايش موخىتى نەن گولجەنمەسى اىستىقامتەندە ضرورى آدىملار آتىلماليدىر.
۵. تۈركىيە ايلە موناسىپىتلىرى تەنظىملەن موناسىپىتلىرى سىستىمى دىققەتلىرىنى موقاويلە ايلە مۇخەملىرىنى دىر.
۶. ائرمىستان و دونيا ائرمىچىلىكى ايلە موناسىپىتلىرى تەنظىمى خەتلىرى نەن آختارىشلارنى باشلانمىلى، ايكى خەلق آراسىندا دوشمنچىلىكىگە ئايلانمىلى، سوسىيال، مدنى ترقىسىندە مارقلى اولمايان دۈولتلىرىن سىياسەتتە شرايط ياراتدىغىنى و بونون قارشىسى نەن آلىنمىسىدا ايلە نۆبەدە بۆلگە اۆلكەلىرى نەن مارقلى اولدوغو اىستىقامتەندە معارىفچىلىك ايشىنە باشلانمىلى دىر.
۷. ائرمىستان اراضىسىندە زور لا قوولموش اھالى نەن دىنچ يوللا، بئىن خەلق تەشكىلاتلار و محكمەلەر، ائلجە دە بىر باشا دانىشچىلار واسطەسىلە اۆز يوردلارنى قايتارىلماسى پروسىسەندە اىستارت و ئرمىگەن يوللارنى آراشدىرىپ يول خرىطەسى تەرتىپ اندىلمەلى دىر.
۸. دۈولتەن و جمعەتتەن اجتماعى- سىياسى قايناقلىرىنى، بو ايشە تۈركىيەنى دە كەننىش شەكىلدە جەلب ائتمەكە جەنۇب اىستىقامتەندە درىن مىللى كونسەپت حاضىرلانمىلى، بو ايشە تۈركىيەنى دە كەننىش شەكىلدە جەلب ائتمەكە جەنۇب اوصوللارنى ايلە ياناشى، بو اۆلكەدەكى آذربايجان و عومومەتە تۈرك تۈپلۈمۈ، اولارنى اىستەك و آرزولارنى، تەشكىلات و بىرلىكلەرنى ايلە كەننىش علاقلەرىن قورولماسى، مىللى مارق و ھەقىقەتتە مەنشىمەن دە، اىقتىسادى گۈج و ايمكانلارنى نەن آرتىرىلمىسىدا اۆنملى آدىملار آتىلماليدىر.
۹. بو اىستىقامتەندە مومكەن اولماي بىلەجەك تەلۈكلەرنى قارشىسى نەن آلىنمىسى اىستىقامتەندە فعالىتى گۈجەندىرىك، ايسراىل دۈولتى ايلە موناسىپىتلىرىن يۈكسەك سۈيەدە ساخالنامىسى ايلە ياناشى، پاكىستانلا موناسىپىتلىرى داھا دا درىنلەشدىرىك، ايسترانئۇزى موقەبەلىك سۈيەسەنە چاتدىرماق و سعۈدى عربىستان ايلە علاقلەرنى داھا ئىمەلى، اوستون سۈيەسە يۈكسەتمەك اىستىقامتەندە ضرورى آدىملار آتىلماليدىر.
۱۰. مەركەزى آسىا دۈولتلىرى ايلە علاقلەرنى ان يۈكسەك سۈيەسە قالدىرىلمىلى، خەسۈسەنە اۆزبەكىستان، آذربايجان-تۈركىيە بىرلىكى نەن، امكەشلىق و قارداشلىق نەن اوچونجو ائلمەننىنە چنۇرىلمەلى، آنكارا-باكى-داشكەند ژوسىياسى خەتى مۇخەملى، كەننىشە يەننى سۈيەسە يۈكسەلمەلى دىر.
۱۱. مەركەزى آسىانەن دىگەر دۈولتلىرى ايلە دە خەسۈسە، ياخىن اىقتىسادى، سىياسى، ايدئولوژى امكەشلىق موناسىپىتلىرى قورولمىلى دىر.
۱۲. ۴۴ گۈنلۈك موخارىبە نەن غالبى، مىللى بىرلىكىگە يارادىچىسى و عومومەتە مىلى دۈولتەمىزىن قوروجوسو و مۇجۈدلۈ غونون قارانتىسى اولان آذربايجان خەلقى و وپنەشە دۈولتەمىزىن حەقىقىي صاحىبى كىمى تانىمىلى، سوسىيال رىفاه، عدالتلى محكمە، عادىل سەچكى و ساير بو كىمى مۇكەننىزلىرىن تەمىن اولونمىسى مەقسەدە اىصلاحاتلار اىستارت و ئىلمەلى و سەتەلە حەتەنە كەننىشە يەننى دىر.
- بو دىئەنلەرنى تەمىن اندىلدىكى حەلدە، ائلجە دە بو تۈۈلۈكە دونىادا و بۆلگەدە باش وئرن ژوسىياسى پروسىسەلەرنى نەزەر آلساق دىنە بىرلىك كى، روسىيە گۈرجۈستان و آذربايجاننى اولدوغو كىمى، ائرمىستاننى دا ايتىرەجەك. بو ايسە روسىيەنى بو تۈۈلۈكە جەنۇبى قاقازدان كەننەنلاشماغا مەجبۇر اندەك.
- روسىيە قارشىسىندا يۈخارى دا گۈستەرنەن سەنارىۋدان فرەقى نەزرى جەتەن ايكى سەچكە مۇجۈددور:
۱. كەننىشە مەقسەتلى، بۈيۈك موخارىبە يە كەننىشە. قارشى دورمانى آرتىرماق، حەربى دىرمانىشى سون حەدە چاتدىرىپ تۈركىيە و دىگەر موقەبەلەرلە توققوشماق.

۲. تۈركيه ايله ان آزی موجود موتقیقلىگىنى داوام ائتدیرمك، حتى بیر قدر ده درینلشدیریب، بۇلگهده آذربایجانین ماراقلاری ايله ضدیت تشکیل ائتمهین سیاسی خط یئریتمك.

یوخاریدا گۆستریلن لردن معلوم اولور کی، بیرینجی سئچنك یاخین گلجکده روسیه اوچون مومکون اولمايلاق. ایکینجی سئچنك ده شوبههلی اولسا دا، بوتون حاللاردا آذربایجان اراضی سیندن روس قوشونلاری نین دینج یوللا چيخماسی ايله نتیجهلنهجك.

مولدووا، اوکراین، بلاروس، سوریه و لیبی ده باش وئرن و وئرجهگی تخمین ائدیلمن حادثه لری، ائله ده روسیه نین داخلینده کی ایقتصادی، سوسیال، سیاسی وضعیتیه ده علاوه ائتسك دئییه بیلریك کی، روسیه بورادا اصلینده مغلوبیته محکومدور. شوروی ایمپراتورلوغونون داغیلماسی قاراباغدان باشلادیگی کیمی، روسیه نین ده چؤكوشو بورادان باشلانیر. بو ایسه آذربایجانیمیزی تۈركیه میزله بیرلیکده بوتؤلۈكده بۇلگه نین ان اهمیتلی گوج و جاذیبه مرکزینه چئویره جکدیر. «آرتیق تاماح باش یاران» دئییلر. روس میللتی نین فاجعه سی دؤلتی نین یوروتدویو امپریالیست سیاست ده دیر. اصلینده دونیانین ان بؤیوک اراضی سینه مالیک، هر جور فایدالی قاینالارلا زنگین، علمی سوییه سی یوکسك و بو ایمکانلاری قارشى سیندا اولدوقجا آز سالی اھالییه مالیک اولان روسیه نین وطنداشلاری ابدی اولاراق دونیانین ان زنگین و خوشبخت اینسانلاری اولمالی ایدی لر. لاکین یاران دیگی گوندن بری بو دؤلتین اینسانلاری نین اکثریتی یوخسوللوق و سفالت ایچینده یاشاییر، عوصیانلار و محاریبه لرله محو اولور.

البته کی، سۆزو گئدن «تلهیه سالما» (چؤكوشه محکوم ائتمه) عملیاتیندا روسیه نین «آرتیق تاماحینی» بسلمه، تلهیه پندیر قویان دؤلتلر ده وار. و اونلارین فعالیتیه بیزجه اهمیتلی اولدو. بو دؤلتلرین ایچینده ایکی قارداشین دوروشو خصوصیه مؤحتشم گۆرسنیر.

دیپ نوت: ۱ دئکابر ۲۰۲۰- جی ایله دونیا خبر آژانسلاری نین وئردیگی معلوماتا گۆره، تۈركیه نین میلی ایستخبارات تشکیلاتی ايله ایسرائیلین موسساد (میلی کشفیات خیدمتی) سیخ امکداشلیق بارده آنلاشما ایضالاییلار. بو آنلاشما بریتانیانین ام آی-۶ کشفیات خیدمتی نین واسطه چیلیگی ايله باش توتوب. میت، موسساد و ام آی-۶ سیخ امکداشلیگی، یعنی تۈركیه، ایسرائیل و اینگیلیستان ایستراتژی امکداشلیگی! هم ده، بلکه ده ایلك نوبهده جنوبی قافازدا! و قاراباغدا!

پاشا حسنلی

آذربایجان میلی علملر آکادئمییاسی

تاریخ اینستیتوتسونون امکداشی

بوتؤو آذربایجان اوچاقلاری (بأو) مرکزی شوراسی نین صدری

- آراز نیوز طرفیندن عرب الیفباسینا اویغونلاشدیریلیمیشدیر.